

Fot. Zbigniew Gryś

Pisarz, członek Związku Literatów Polskich, dr nauk prawnych. Sybirak, autor kresowo-syberyjskiej sagi powieściowej. Autor bardzo poczytnych, wysoce przez krytykę i czytelników cenionych powieści, m.in.: *Syberjada polska* (2001), *Czas kukułczych gniazd* (2004), *Tajga. Tamtego lata w Kajenie* (2007), *Młode ciemności* (2012), a także innych książek, jak *Cedrowe orzechy*, *Błędne ognie*, *Wicher szalejący*, *Złota pajęczyna*, *Noc na kwaterze*, *Czas do domu*, *chłopaki*, *Sztorm*, *Pszenicznowłosa*, *Brama Niebiańskiego Spokoju*, *Notatki spod błękitnej flagi*, *Bukowa Polana*, *Kraina Smoka*. Ma w dorobku i tomik poetycki *Matczyne Pole* (1993). Jego proza tłumaczona była na języki: rosyjski, ukraiński, francuski, białoruski, bułgarski, słowacki, gruziński, kazachski.

WIGILIA

(fragment powieści *Młode ciemności*)

Tegoroczna Wigilia (w 1947 r. na Ziemiach Odzyskanych – przyp. red.) to już druga Staszkowa Wigilia po powrocie z Sybiru. Obydwie tutaj, w Zielonym Polu. Podczas tej pierwszej Wigilii wspomnienia i żal po mamie, pozostawionej w grobie nad Pojmą, mieszały się Staszкови z radością powrotu do Polski, ze spotkaniem z ojcem. No i Bronia razem z nimi była. Przedobrze, matkująca im, a podczas tamtej Wigilii podwójnie szczęśliwa, bo matka z siostrami w gościnę do niej zajęła. Dobry, życzliwy wszystkim był w domu Dolinów tamten wigilijny wieczór. A jaki w tym roku będzie? Staszek nie bardzo mógł sobie tegoroczną Wigilię wyobrazić. Ten sam dom, ten sam wielki wigilijny stół. Nawet choinka w tym samym rogu stoi... Tylko że znów będzie mu kogoś najważniejszego, bliskiego brakowało. Broni nie będzie... Jest za to Nowa. To ona, do tego pewnie na tym samym miejscu i krzesła co Bronia, do wigilijnej wieczerzy z nimi zasiądzie. To z nią trzeba będzie opłatkami się łączyć i życzenia jej złożyć... I jeszcze ktoś, kogo na zeszłorocznej Wigilii nie było, tym razem z nami będzie. Mały, oczywiście! Niedawno Nowa od Barskich do domu go przywiozła. Od tamtej pory Staszek i Nowej, i Małemu nie mógł się nadziwić, jak szybko do siebie przylgnęli. Stać jeszcze Mały sam, nie ustoi. Coś tam po swojemu gałgocze, ale jak tylko Nową zobaczy, łapy do niej wyciąga i „mama”, „mama”. Kiedy i kto go tej „mamy” nauczył? A ta cap go na ręce i obcałowuje. Nie na pokaz to czasem? Raczej nie, chyba...

Wigilijna wieczerza. W kuchni skwierczą rozżarzone polana, ciepłutko. Strojna jodełka pachnie lasem, migotliwie odbija w kolorowych bańkach płomyki świeczek. Pośrodku pokoju wielki stół, przybrany i zastawiony. Tadek z Nową przez cały dzień do dwunastu potraw liczyli. A Staszek rano, żeby świetki były, po karpie aż do Sośni, do stawów baronowej von Diergardt, na rowerze popędził. Jasek podskakuje w łóżeczku i jak sroka w kość gapi się na migotliwą choinkę. Wszyscy odświeżeni odziani. Nowa coś tam jeszcze poprawia na stole i zdejmuje fartuszek. Ojciec, jakby tylko na to czekał, sięga do komody po talerzyk z opłatkami i każdemu po jednym rozdaje. Jest poważny, uroczysty.

– No to teraz, jak zwyczaj każe, każdy z każdym opłatkami się podzielmy i dobrze sobie życzymy. Od naszej mamy zacznie. I od zdrowia, bo to dla każdego najważniejsze. Żebyś nam zdrowa była, żebyś się tu z nami dobrze czuła i żeby szczęście ci, moja droga, we wszystkim sprzyjało.

Skubnęli opłatki, wymienili pocałunki i coś tam sobie jeszcze poszeptali. Zaraz potem ojciec z opłatkami do Staszka, a Nowa do Tadka. Objęli się z ojcem, ucałowali, życząc sobie

nawzajem. Czego? Tego Staszek nie umiałby powtórzyć, bo ledwie z ojcem opłatkami się przełamali, jak Nowa do niego podeszła. W głowie mu się zagotowało, spanikował. „Kurcze, jak i czego jej tu życzyć...”. A tak się do tych życzeń przygotowywał. Nowa wyciąga rękę z opłatkami i z uśmiechem patrzy mu w oczy.

– No to teraz, Stasiu, ja do ciebie z opłatkami. Krótko się znamy, to za bardzo nie wiem, czego konkretnie ci życzyć. Więc tradycyjnie, zdrowia i wszystkiego najlepszego. Szczerze i serdecznie. Żeby ci się spełniło to wszystko, o czym tylko marzysz...

– Dziękuję, bardzo dziękuję... – Staszek dukał bezosobowo. – Ja też chciałem... Nie zdążył z tego wybrnąć i jakiegoś sensownego życzenia wypowiedzieć, bo Nowa w pół słowa mu przerwała.

– I jeszcze jedno chciałam ci, a właściwie to nam obojgu, w ten wigilijny wieczór życzyć... Żebyśmy, Stasiu, wreszcie przestali na siebie patrzeć, ty na mnie jak na złą macochę jakąś, a ja na ciebie jak na krnąbrnego pasierba. Po sobie wiem, że rodzonej matki dzieciom nikt nie zastąpi. Ale całkiem obcą w waszej rodzinie też bym się czuć nie chciała. Na zgodę, Stasiu. Wyraźnie wzruszona, wspięła się na palce i pocałowała go w usta. Powiedzieć, że i Staszek przy tym się nie wzruszył, to go nie znać.

– Dziękuję ci... mamoo... dziękuję. Wszystkiego dobrego ci życzę.

I pocałował ją w rękę. Tym razem nie wyrwała mu jej, nie cofnęła gwałtownie, jak wtedy na dworcu w Międzygórzu. To „mamoo” wyrwało się Staszкови spontanicznie, niemal podświadomie. „Mamoo”! Cud wigilijnego wieczoru, nastrój chwili. A tak się przed tym zarzekał, z Tadka podśmiewał. Wściekły był na siebie za tę chwilę kłiwie słabości, a jednocześnie jakby mu ulżyło. Ojcu, który stał obok i całą scenę obserwował, chyba też. „To jest rodzina! I tak być powinno. No to, mamusiu, chłopaki, siadamy do wieczerzy. A i Małego weź na kolana, żeby też razem z nami...”

Od tamtego wigilijnego wieczoru w domu Dolinów znowu było tak jak za czasów Broni. W codziennych kontaktach z Nową nie musiał Staszek kluczyć bezosobowo i mógł sobie z nią nareszcie, bez tej krępującej go przeszkody porozmawiać. Mama. Choć wciąż używał tego słowa rzadko, z namysłem i kiedy musiał. Wiedział, czuł, że Nowa go rozumiała. Bał się tylko, żeby ona, w przekornym rewanzu, nie nazwała go kiedyś „synem”. Ale Nowa, nawet w żartach, mu tego oszczędzała. „Staszek”, „Staszku”, „Stasiu” najwyraźniej jej wystarczało.

Poezja

Marek Petrykowski

Ur. w 1965 roku w Krośnie, tam mieszka i pracuje. Zawodowo związany z budownictwem. Pisze od kilku lat. Publikuje na internetowych portalach poetyckich. Debiutował w antologii *Las w karpackim śnie wierszem na Smereku*. Laureat XI Otwartego Konkursu Literackiego „Gniewińskie Pióro” 2012. W październiku br. ukazał się jego debiutancki tomik pt. *Cytrynowo*.

cytrynowo

odkąd pada – częściej siadam na ławce
a obok Maria Magdalena
powinniśmy rozmawiać o pogodzie
– pewnie też pada w Magdali

Rabboni – zostawiłeś nas w niepewności
i na razie nie wracasz
przez to jakby oddech nam się krztusił

jutro łagodnie usiądziemy w obłokach
– cytrynowo
pierwszych od zmartwychwstania

architektura

nagle
uginasz pylony
smukłością nóg

ulice żyły miasto
podobne krok w krok –
po drugiej stronie

przechodzę – spadają fasady
nagie
sterylne jak narodziny
w martenowskim piecu

nic nie zostaje
z nocnych szpar
bramy coraz drobniejsze
jaka szkoda
że jesteś w ostyglej formie

z dziennym makijażem
byłoby ci bardziej do słońca

zerwane więzy

tuż za mną wiatr równa mnie
z ziemią
jak okno betonowego ogromu
– odjeżdżam na szybach wagonów

bez pożegnania
odbijam się
w niezliczonych twarzach

Poezja

Dorota Kwoka

Poetka, recytatorka, malarka, animatorka kultury. Opublikowała tomiki poezji: *Otwieranie róży* (2008), *Jestem* (2008), *Na skrzydłach wiatru* (2009), *Za progiem* (2010), *Zamknięte w kufrze* (2011). Współautorka książek: *Jestem Rzeką* (2009) [z Jadwigą Kupiszewską i Adamem Jańcem] oraz *Zobaczyć Rzeszów i...* (2009) [z Bogusławem Kotulą]. Ze Stachem Ożogiem nagrała ponad 50 płyt z poezją swoją oraz innych osób.

Okno błękitu

Szukając życia
w oknie błękitu
zobaczyłam twarz jak cień

Dlaczego okno
nie pokazuje mego błękitu

Przytulę oczy do odbicia brzozy
Może odpowie
co jest za zimną szybą

Pustka

Puste wiadro
cembrowina
z pustką bez dna

Pusta trawa
bez soków zieleni
i pusty pniak
z którego wyspało się
próchno pustki

I dom też pusty
choć zapiecek
jeszcze ciepły

W tej pustce
już nawet nie ma
tamtej pustki

Twarze

Idąc ku tobie
twarze bez twarzy mijam
Nie chciałabym
zobaczyć zmarszczek nienawiści
mimicznego grymasu ironii
kupujących w szmateksie za bezcen
wiecznego odpoczywania całun

Ślepcy
niewidzący już nawet
swojej twarzy

Obraz

Chciałam
namalować obraz
tajemniczy

Ileokroć
biorę pędzel
szukam kolorów
doskonałości

Dziś maluję
farbami bez barw

Połonina

Nade mną
bezkres dłoni Boga
a pod mymi traperami
bieszczadzkie trawy
kłaniają się
w rytm
powiewu jesieni
falowaniem i kołysaniem
po moich nogach
wznoszą radości
i modlitwy do Pana
za stworzenie tej ziemi

Znów wracam do wczoraj